24.5.2021

Asia: E 47/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto ilmastonmuutokseen sopeutumisstrategiasta

Fingo ry:n lausunto eduskunnan ympäristövaliokunnalle

Vastaanottaja: YmV@eduskunta.fi

Suomalaiset kehitysjärjestöt Fingo Ry kiittää mahdollisuudesta lausua eduskunnan ympäristövaliokunnalle EU:n komission tiedonannosta ilmastonmuutoksen sopeutumisstrategiasta. EU:n sopeutumisstrategia on jaettu kolmeen pääosioon, joista ensimmäinen kuvaa ilmastonmuutoksen vaikutuksia, toinen kuvaa toimia, joilla sopeutumiskykyä vahvistetaan EU-tasolla ja jäsenmaissa; ja kolmas osio keskittyy kuvailemaan toimia EU:n lisääntyvää tukea ilmastokestävyydelle kansainväisesti (”Increasing support for international climate resilience and preparedness”). Tämä Fingon lausunto keskittyy sopeutumisstrategian kansainvälistä yhteistyötä käsittelevään kolmanteen osioon. Osio kuvailee EU:n kansainvälisiä sopeutumistoimia jotka keskittyvät (i) tuen lisäämiseen kansainväliselle ilmastokestävyydelle ja valmiuksien kehittämiselle, (ii) kansainvälisen ilmastorahoituksen lisäämiseen ilmastokestävyyden vahvistamiseksi ja sen yhä vahvempaan kohdentamiseen sopeutumistyöhön sekä (iii) maailmanlaajuisen ilmastotyön sitoumusten toimeenpanon ja tiedonvaihdon lujittaminen.

Fingo pitää hyvänä, että sopeutumisstrategia painottaa globaalia keskinäisriippuvuutta, ilmastonmuutoksen kauaskantoisia kerrannais- ja heijastevaikutuksia sekä EU:n globaalia vastuuta ilmastonmuutoksen vaikutuksista. On myös positiivista, että strategia painottaa kansainvälisen sopeutumistoimiin ohjattavan ilmastorahoituksen lisäämistä sekä kansainvälistä yhteistyötä ilmastokestävyystoimien lisäämiseksi mm. ”vihreiden kumppanuuksien” kautta. Strategia mainitsee EU:n aikovan tiivistää sopeutumisalan yhteistyötä myös kauppasopimustensa puitteissa. Fingo katsoo, että kansainvälisiä ilmastokestävyystoimia tulee toteuttaa YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 ja kansainvälisten ilmastosopimusten mukaisesti. Jotta EU saavuttaa kestävän kehityksen tavoitteet vuoteen 2030 mennessä ja globaalin vastuunkantamisen kautta myötävaikuttaa myös muiden mahdollisuuksiin saavuttaa tavoitteet, tulee sen kiinnittää entistä suurempaa huomiota systeemisen muutoksen ja politiikkajohdonmukaisuuden sisäistämiseen.

Fingo pitää tärkeänä, että EU:n sopeutumisstrategia painottaa EU:n kansainvälisten ilmastokestävyystoimien ja **-tuen suuntaamista ilmastonmuutoksen vaikutuksille haavoittuvimmille alueille, kuten vähiten kehittyville maille (LDC-maat), pienille kehittyville saarivaltioille sekä Afrikkaan**. Sopeutumisstrategian tulisi kuitenkin selvemmin huomioida, että näiden ilmastonmuutoksen negatiivisille vaikutuksille kaikkein alttiimpien maanosien ja maiden sisällä on **suuria maantieteellisiä ja sosiaalisia ilmastokestävyyseroja**. **EU:n tulisi ohjata tukensa sopeutumistoimiin riski- ja haavoittuvuusanalyysien pohjalta erityisesti köyhimmille ja niille ryhmille ja yhteisöille, jotka ovat kaikkein heikoimmassa asemassa**, kuten naisille,

lapsille, vanhuksille, vammaisille, alkuperäiskansoille, etnisille vähemmistöille sekä köyhille ja marginalisoiduille.

Fingo pitää hyvänä, että EU:n sopeutumisstrategia tunnistaa vallitsevan huomattavan rahoitusvajeen ilmastonmuutoksen sopeutumiseen. Strategian mukaan komissio pyrkii lisäämään resursseja ja mobilisoimaan laajempaa rahoitusta mm. EU:n ulkoisen toiminnan välineillä ja yksityisen sektorin investointeja kannustamalla. EU aikoo strategian mukaan antaa kohdennettua tukea kumppanimaille, jotta olemassa olevia ja uusia rahoituslähteitä saataisiin paremmin mobilisoitua ilmastonmuutokseen sopeutumiseen erityisesti kaikkein haavoittuvammassa asemassa olevilla alueilla ja yhteistöissä. Fingo katsoo, että strategian esitetyt toimet kansainvälisen sopeutumistoimiin suuntautuvan rahoituksen lisäämiseksi jäävät kuitenkin vaille konkretiaa ja sen kansainvälistä rahoitusta koskevat huomiot keskittyvät yksipuolisesti yksityisen rahoituksen mobilisointiin ja jättää huomioimatta julkisen ja lahjamuotoisen rahoituksen merkityksen etenkin kaikkein köyhimpien kehittyvien maiden sopeutumistoimille.

Pariisin ilmastosopimuksen yhteydessä vahvistettiin sopimuksen ratifioineita teollisuusmaita koskeva velvoite mobilisoida vuosittain 100 miljardia USD ilmastotoimiin globaalissa etelässä vuoteen 2020 mennessä aina vuoteen 2025 saakka, jonka jälkeen rahoitusvelvoitetta päivitetään ja tavoitetasoa nostetaan. **Fingo, sen jäsenjärjestöt ja sen eurooppalaiset kattojärjestöt katsovat, että EU:n ja sen jäsenmaiden tulee huomattavasti lisätä kehittyville maille kanavoitavan ilmastorahoituksen määrää kansainvälisten ilmastosopimusten mukaisesti. Rahoituksen määrän ja kohdentumisen tulee pohjautua tieteellisiin arvioihin kehittyvien maiden todellisista rahoitustarpeista ja haavoittuvuuksista**. Esimerkiksi YK:n ilmastosopimuksen pysyvä rahoituskomitea julkaisee myöhemmin tänä vuonna ensimmäisen arvionsa kehittyvien maiden rahoitustarpeesta. EU:n tulee kaikilla kansainvälisen ilmastopolitiikan areenoilla vaikuttaa siihen, että vuoden 2025 jälkeinen maailmanlaajuinen uusi ilmastorahoitustavoite **on tarpeeksi kunnianhimoinen ja sisältää erityisiä alatavoitteita koskien sopeutumistoimia**. Lisäksi post-2025 ilmastorahoitusarkkitehtuurin tulee sisältää selvästi **erillistä rahoitusta kehittyvien maiden ilmastonmuutoksesta aiheutuville menetyksille ja tappioille** (loss and damage finnance).

Fossiilisiin energianlähteisiin talouskasvunsa perustaneet teollisuusmaat, mukaan lukien EU:n jäsenmaat, ovat historiallisesti vastuussa ilmastonmuutoksen aiheuttamisesta, mutta köyhät kehittyvät maat kärsivät sen vaikutuksista eniten. ”Saastuttaja maksaa” -periaatteen mukaisesti julkisen ja *lahjamuotoisen* rahoituksen tärkeys korostuu etenkin kehittyviin maihin kanavoitavan sopeutumisrahoituksen kohdalla. YK:n ilmastosopimukseen perustuen rahoituksella on neljä periaatetta: riittävyys, ennustettavuus, uutuus ja lisäisyys suhteessa kehitysrahoitukseen, minkä vuoksi tämä sopimuksellinen ilmastorahoitus on tärkeää kaupallisen toiminnan rinnalla.

Covid-19-pandemia on lisännyt kehittyvien maiden lahjamuotoisen ilmastorahoituksen tarvetta ja lisännyt kaikkein köyhimpien maiden velkataakkaa. EU:n myöntämä ilmastorahoitus ei saa lisätä tätä kehittyvien maiden velkataakkaa. Siksi Fingo pitää ensiarvoisen tärkeänä, että EU ja sen jäsenmaat lisäävät **lahjamuotoisen ja julkisen ilmastorahoituksen määrää kehittyville maille turvaamaan etenkin niitä sopeutumistoimia, joihin yksityisen sektorin instrumentit eivät sovellu**. Näitä ovat esimerkiksi paikallis- ja ruohonjuuritason sopeutumistoimet haavoittuvimpien ryhmien parissa ja paikallisten kansalaisjärjestöjen tekemä työ. Alhaisen tulotason valtioissa markkinaperustaisia ja sijoittajille vähäriskisiä sopeutumistoimia tukevia sijoituskohteita on vähän. Kaikkia rahoitusinstrumentteja ja -muotoja kuitenkin tarvitaan, ja Fingo pitää hyvänä, että EU:n sopeutumisstrategian painottaa uusien keinojen kehittämistä, jotta yksityinen sektori saadaan mukaan sopeutumistoimien rahoittamiseen.

Lisäksi Fingo huomauttaa, että EU:n sopeutumisstrategiassa jää mainitsematta, että sen ilmastorahoituksen tulee kansainvälisten ilmastosopimusten mukaisesti olla **uutta ja lisäistä suhteessa köyhyyden poistamiseen tarkoitettuihin kehitysyhteistyövaroihin**. Vaikka onkin tärkeää, että EU pyrkii edistämään kaikkien nykyisten ja uusien EU:n rahoitustuella toteutettavien investointien ilmastokestävyyttä, tulee mm. ”ilmastokestävän kehitysyhteistyön” lisäksi varmistaa kehittyvien maiden sopeutumistoimiin selvästi uutta ja erillistä rahoitusta.

Fingo ja sen jäsenjärjestöt katsovat, että EU:n tulee osoittaa kansainväistä johtajuutta nykyisen ilmastorahoitusarkkitehtuurin heikkouksien ja valuvikojen korjaamisessa. Kansainvälisen ilmastorahoituksen väljät kriteerit ovat aiheuttaneet sen, että rahoitusta mobilisoivilla mailla on vaihtelevat käytännöt ilmastorahoituksen raportoinnissa ja tavoitteissa. Tarvitaan **yhteinen kansainvälinen määritelmä ja selvät kriteerit ilmastorahoitukselle, etenkin sopeutumistoimiksi laskettavalle rahoitukselle**. Fingo ehdottaa, että EU ja sen jäsenmaat ajaisivat selkeää tavoitteellista tiekarttaa, joka määrittelee ilmastorahoituksen tavoitteet viiden vuoden sykleille alkaen vuodesta 2025. Ilmastorahoituksen tiekarttojen tulisi sisältää erillisiä määrällisiä ja laadullisia tavoitteita sopeutumisrahoitukselle, joita vastaan rahoituksen mobilisointia ja kohdentumista voisi seurata johdonmukaisesti ja avoimesti.

Kehittyviin maihin suuntautuvan sopeutumisrahoituksen ohjausjärjestelmien kehittämiseksi ja päätöksenteon tueksi tarvitaan uutta tietoa ja jatkuvaa seurantaa. **EU:n tulee kehittää selkeitä, yhteisiä rahoituksen kriteerejä, joita vastaan sopeutumisrahoituksen toteutumista ja sillä aikaansaatuja tuloksia voidaan seurata ja arvioida systemaattisesti ja yhdenvertaisesti**.

Fingo katsoo myös, että Euroopan investointipankin uuden ilmastotiekartan (Climate Bank Roadmap) sopeutumissuunnitelman (Adaptation Action Plan) tulisi erityisesti ottaa huomioon sopeutumistoimet kehittyviin maihin lisäämättä niiden velkataakkaa. Suunnitelman toimeenpanon tulisi keskittyä paikallisesti johdettuihin sopeutumistoimiin ja helpottaa rahoituksen myöntämistä paikallisille instituutioille ja pienille toimijoille, puuttuen näin esimerkiksi naisiin, nuoriin, vammaisiin ja syrjäytyneisiin etnisiin ryhmiin kohdistuvaan rakenteelliseen eriarvoisuuteen. Myös EU:n Afrikka-strategian alla tulee tehdä erityisiä sitoumuksia sopeutumisohjelmien tukemiseksi ja mm. infrastruktuurin ja luonnonvarojen hallinnan, kestävien ruokajärjestelmien ja katastrofiriskien ennakointijärjestelmien, sekä pienviljelijöiden ilmastokestävän maatalouden kehittämiseksi.

Fingo katsoo, että paikallinen omistajuus ja paikallisen tiedon hyödyntäminen tulee olla keskeinen lähtökohta kehittyvien maiden sopeutumistoimien ja -strategioiden suunnittelussa ja toimeenpanossa. Koska ilmastonmuutoksen vaikutukset vaihtelevat alue- ja yhteisökohtaisesti, ovat parhaat sopeutumistoimet usein aika-, paikka- ja kontekstisidonnaisia (mm. sosiaaliset, kulttuuriset ja taloudelliset tekijät vaikuttavat siihen sopeutumistoimien sopivuuteen ja tehokkuuteen). Fingo pitää siksi hyvänä, että EU aikoo vahvistaa tukeaan kansallisten sopeutumissuunnitelmien sekä kansallisesti määritettyjen panosten (Nationally Determined Contributions, NDC) kehittämiselle ja toimeenpanolle kumppanimaissaan ja että EU aikoo lisätä kumppanimaiden paikallisviranomaisille tarjottavaa tukea.

Tämän lisäksi on tärkeää, että etenkin kehittyvien maiden kansalaisyhteiskunta ja kehitysjärjestöt olisivat keskeisessä asemassa sopeutumistuen ja -välineiden suunnittelussa, kehittämisessä, toimeenpanossa ja seurannassa, jotta varmistetaan ilmastonmuutokselle kaikkein haavoittuvimpien ryhmien – kuten naisten, tyttöjen, vammaisten, ja alkuperäiskansojen – täysmääräinen osallistuminen sopeutumistoimia koskevaan päätöksentekoon. Kun **tietoa ilmastonmuutoksen**

vaikutuksista ja sopeutumistoimien tehokkuudesta kerätään, kehitetään ja sovelletaan, on tärkeää, että haavoittuvien ryhmien ja paikallistason toimijoiden, kuten kansalaisjärjestöjen, edustajia kuullaan ja osallistetaan. Uusien ilmastonmuutoksen vaikutuksia koskevat tietojärjestelmät, kuten katastrofiriskitietojärjestelmät ja sääpalvelut, tulee kehittää niin, että ne hyödyttävät ja **saavuttavat ilmastonmuutoksen vaikutuksille kaikkein alttiimmat ryhmät**, ml. lukutaidottomat, lapset ja vammaiset.

Lisätietoja: Emilia Runeberg, ilmastopolitiikan asiantuntija (emilia.runeberg@fingo.fi)